EVAKUACE

Při některých mimořádných událostí (povodně, požár, únik nebezpečných látek) může dojít k situaci, kdy je nezbytné z ohroženého objektu nebo oblasti přemístit obyvatelstvo, zvířata, příp. movitý majetek, aby nedošlo ke ztrátám na životech nebo poškození zdraví či majetku.

Evakuace je poměrně složité opatření, které je však nejúčinnějším způsobem, jak předejít případným ztrátám na životech. Je velký rozdíl v tom, jestli se jedná o evakuaci krátkodobou pouze na několik hodin (např. z důvodu výhružky bombou v objektu) anebo jestli jde o vícedenní evakuaci (např. z důvodu ohrožení povodněmi).

Je proto třeba znát správné postupy při evakuaci pro různé druhy ohrožení tak, aby evakuace proběhla v co nejkratší době a bez komplikací.

CO JE EVAKUACE

Pojmem evakuace rozumíme přemístění osob, zvířat, příp. majetku z objektu nebo oblastí, kde hrozí nebezpečí do bezpečného místa.

DRUHY EVAKUACE

Evakuaci lze rozdělit na několik druhů podle různých kritérií. V praxi mohou nastat různé kombinace níže uvedených druhů (např. v případě požáru se značným poškozením objektu, který není okamžitě obyvatelný, se jedná o objektovou dlouhodobou evakuaci apod.).

Z hlediska rozsahu se evakuace dělí na:

- **Evakuaci objektovou**, která zahrnuje evakuaci obyvatelstva jedné nebo malého počtu obytných budov, administrativně správních budov, technologických provozů nebo dalších objektů.
- **Evakuaci plošnou**, která zahrnuje evakuaci obyvatelstva části či celého urbanistického celku, případně většího územního prostoru.

Z hlediska doby trvání se evakuace dělí na:

- **Evakuaci krátkodobou**, kdy ohrožení nevyžaduje dlouhodobé opuštění domova. Pro evakuované osoby není zabezpečováno náhradní ubytování. Opatření k zajištění nouzového přežití obyvatelstva nejsou prováděna nebo jsou prováděna v omezeném rozsahu (např. teplé nápoje, deky).

© Hasičský záchranný sbor Jihomoravského kraje
2016

- **Evakuaci dlouhodobou**, kdy ohrožení vyžaduje dlouhodobý, **více než 24 hodinový** pobyt mimo domov. Pro evakuované osoby, postižené ztrátou trvalého bydliště v evakuační zóně, které nemají možnost vlastního náhradního ubytování (např. na chatě, chalupě nebo u příbuzných), je zabezpečováno přechodné náhradní (nouzové) ubytování a jsou v potřebném rozsahu prováděna opatření k zajištění nouzového přežití obyvatelstva.

V závislosti na zvolené variantě řešení ohrožení se evakuace dělí na:

- **Evakuaci přímou**, prováděnou bez předchozího ukrytí evakuovaných osob.
- **Evakuaci s ukrytím**, prováděnou po předchozím ukrytí evakuovaných osob a po snížení stupně prvotního ohrožení.

Z hlediska způsobu realizace se evakuace dělí na:

- **Evakuaci samovolnou**, kdy proces evakuace není řízen a obyvatelstvo v potřebě úniku před nebezpečím jedná podle vlastního uvážení (vesměs za využití vlastních vozidel). Nelze jí zabránit. Je však nutné vyvinout maximální úsilí řídících orgánů k získání kontroly nad jejím průběhem.
- **Evakuaci řízenou**, kdy proces evakuace je řízen příslušnými orgány od jejího vyhlášení. Evakuované osoby se přemísťují po předem stanovených trasách organizovaně pěšky, s využitím vlastních dopravních prostředků nebo s využitím zajištěných prostředků hromadné přepravy.

Přehled kapitol:

Průběh evakuace

Únikové cesty

Zásady evakuace ze specifického objektu

Zásady evakuace z domácnosti

Evakuační zavazadlo

Průběh evakuace

Kdo může rozhodnout o evakuaci, jakým způsobem se o připravované evakuaci dozvíte a můžete dostat nějakou pokutu, jestliže se přes výzvu příslušných orgánů nebudete chtít evakuovat? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

KDO MŮŽE O EVAKUACI ROZHODNOUT

O evakuaci je oprávněn rozhodnout:

- velitel zásahu (při provádění záchranných a likvidačních prací),
- zaměstnavatel v rámci své působnosti,
- starosta obce (v rámci území obce),
- starosta obce s rozšířenou působností (v rámci správního obvodu, je-li nutné evakuovat obyvatelstvo z více obcí), převzal-li koordinaci záchranných a likvidačních prací,
- hejtman kraje (je-li nutné evakuovat obyvatelstvo z více správních obvodů obcí s rozšířenou působností), převzal-li koordinaci záchranných a likvidačních prací.

© Hasičský záchranný sbor Jihomoravského kraje
2016

KDO JE POVINEN SE EVAKUACI PODROBIT

Evakuace se vztahuje na všechny osoby v místech ohrožených mimořádnou událostí s výjimkou osob, které se budou podílet na záchranných pracích, na řízení evakuace nebo budou vykonávat jinou neodkladnou činnost.

NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ: *Podle zákona o integrovaném záchranném systému (zákon č. 239/2000 Sb.) má fyzická osoba „povinnost strpět omezení vyplývající z opatření stanovených při mimořádné události a omezení nařízená velitelem zásahu při provádění záchranných a likvidačních prací" (což se týká i evakuace) a za nesplnění této povinnosti jí může být uložena pokuta až 20 000 Kč. Podle zákona o krizovém řízení (zákon č. 240/2000 Sb.) je v době vyhlášeného krizového stavu fyzická osoba povinna „strpět omezení vyplývající z krizových opatření stanovených v době krizového stavu" (což se týká i evakuace) a za nesplnění této povinnosti jí může být uložena pokuta až 20 000 Kč.*

JAK SE DOZVÍTE O PŘIPRAVOVANÉ EVAKUACI

Hrozí-li nebezpečí z prodlení - např. hrozba výbuchu, úniku nebezpečné látky, destrukce objektu, přívalová vlna při zvláštní povodni - dozvíte se o evakuaci z místního rozhlasu. Není-li zřízen, tak z megafonů policie / obecní policie, od zaměstnavatele či správce objektu.

Nehrozí-li nebezpečí z prodlení - např. přirozená povodeň, dlouhodobý kolaps dodávek energií - kromě výše uvedených způsobů se dozvíte také z médií, zejm. z České televize a Českého rozhlasu.

TIP: *V některých obcích je možné se přihlásit na obecním úřadě do místního informačního systému, který vám rozesílá aktuální informace (i např. o aktuálním ohrožení a nařízení evakuace) formou SMS.*

JAK EVAKUACE PROBÍHÁ

Pokud se jedná pouze o evakuaci z jednoho ohroženého objektu (požár, podezření na uložení nástražného výbušného systému apod.), jsou evakuovaní odvedeni na shromaždiště v bezpečné vzdálenosti od ohroženého objektu. Zde je provedena evidence osob za účelem zjištění, zda byly evakuovány všechny osoby. V tomto případě se většinou jedná o krátkodobou evakuaci v řádu hodin. Proto jsou evakuované osoby umístěny přechodně např. v budově obecního úřadu nebo v místní škole (tělocvičně) či kulturním domě, kde obdrží teplé nebo studené nápoje a v případě potřeby i deky nebo náhradní oblečení.

V případě, kdy se očekává dlouhodobější ohrožení (např. povodně), je nutné evakuovaným osobám (pokud nemají vlastní možnosti náhradního ubytování) poskytnout na přechodnou dobu také nouzové nebo náhradní ubytování, včetně stravování.

Protože je obvykle třeba překonat větší vzdálenosti, navíc s evakuačními zavazadly (více viz kapitola „Evakuační zavazadlo"), využívají se pro dopravu jak osobní automobily evakuovaných osob, tak i autobusy, které jsou zajištěny orgány provádějícími evakuaci.

V průběhu evakuace je nutné dodržovat pokyny orgánů provádějících evakuaci, zejména policie, aby celý proces proběhl rychle a organizovaně. Osoby, které se evakuují vlastními automobily, musí znát určenou evakuační trasu a jsou také povinny se evidovat v evakuačním středisku. Tyto informace zjistíte od orgánů provádějících evakuaci.

© Hasičský záchranný sbor Jihomoravského kraje
2016

Co se týká zajištění ubytování, jako nouzové ubytování slouží především tělocvičny, sportovní haly, školy, kulturní domy apod., tedy objekty, které nejsou k ubytování osob běžně určené. Zde je tedy nutné očekávat provizorní podmínky (karimatky, spací pytle, omezená kapacita hygienických zařízení atd.). Toto ubytování je pouze dočasné, než se uvolní prostory v objektech pro náhradní ubytování (internáty, vysokoškolské koleje, penziony, hotely apod.), kam jsou evakuovaní následně přemístěni. Adresu určeného místa k ubytování se dozvíte v evakuačním středisku.

V obou výše uvedených typech ubytování je zajištěno také stravování a další nezbytná péče (zdravotní, psychosociální a duchovní pomoc). Je třeba zde ale také počítat s dodržováním režimových opatření (vstup jen pro ubytované, dodržování nočního klidu a pořádku apod.).

Při evakuaci je možno vzít si s sebou také domácí mazlíčky (pes, kočka), ale ubytování pro zvířata v rámci řízené evakuace nelze vždy zaručit (domácí zvířata je nutné ubytovat mimo předurčené ubytovací prostory na náklady majitele). Zvažte proto v tomto případě jejich dočasné ubytování u rodiny či známých. Předejdete tím tak případným problémům s ubytováním zvířat. V obou případech nezapomeňte pro zvířata sbalit krmivo a prostředky pro jejich zabezpečení (vodítko, náhubek, přepravní box apod.).

Únikové cesty

Jak se orientovat v neznámé budově při vzniku požáru a jak vypadá značení únikových cest? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

CO JSOU ÚNIKOVÉ CESTY

Únikové cesty jsou komunikace, které umožňují bezpečnou evakuaci osob z budovy nebo z její části ohrožené požárem (nebo jinou mimořádnou událostí) do bezpečí. Mezi únikové cesty patří kromě chodeb a schodišť i eskalátory, výtahy apod. Existují dva základní druhy - nechráněná a chráněná úniková cesta.

NECHRÁNĚNÁ ÚNIKOVÁ CESTA

Nechráněná úniková cesta je každý trvale volný komunikační prostor směřující k východu na volné prostranství nebo do chráněné únikové cesty. Nechráněné únikové cesty nemusí být od ostatních prostor v objektu odděleny stavebními konstrukcemi.

CHRÁNĚNÁ ÚNIKOVÁ CESTA

Chráněná úniková cesta je trvale volný komunikační prostor vedoucí k východu na volné prostranství a tvořící samostatný požární úsek chráněný proti

© Hasičský záchranný sbor Jihomoravského kraje
2016

požáru požárně dělícími konstrukcemi. Za chráněnou únikovou cestu považujeme také komunikace (pavlače, schodiště), pokud jsou od vnitřních prostorů protipožárně odděleny obvodovými stěnami z nehořlavých hmot.

JAK MÁ VYPADAT ÚNIKOVÁ CESTA

Na únikové cestě musí být zřetelně označeny únikové východy, evakuační výtahy a směry úniku osob, (toto označení nemusí být provedeno v objektech s východy do volného prostoru, které jsou zřetelně viditelné a dostupné z každého místa). Bezpečnostní značení se umísťuje především tam, kde se mění směr úniku, kde dochází ke křížení komunikací a při jakékoli změně výškové úrovně. Dveře na únikových cestách musí být opatřeny odblokovacím zámkem.

Únikové cesty musí mít zajištěno dostatečné osvětlení. Chráněné únikové cesty, částečně chráněné únikové cesty (pokud nahrazují chráněnou únikovou cestu), cesty sloužící k evakuaci osob se sníženou schopností pohybu a orientace a osob neschopných samostatného pohybu musí být vybaveny nouzovým osvětlením.

Komunikační prostory (chodby, schodiště apod.), které jsou součástí únikových cest, **musí být trvale volně průchodné** tak, aby nebyla omezena nebo ohrožena evakuace nebo záchranné práce. Nejmenší šířka nechráněné únikové cesty je 550 mm a nejmenší šířka chráněné a částečně chráněné únikové cesty je 825 mm se šířkou dveří alespoň 800 mm.

Chráněné únikové cesty a všechny jejich součásti nesmí být využívány způsobem zvyšujícím požární riziko (např. zastavěny hořlavým materiálem - botníky, křesla).

Ve stavbách s více než třemi nadzemními podlažími, ve kterých se trvale nebo pravidelně vyskytuje více než 10 osob s omezenou schopností pohybu a orientace nebo osob neschopných samostatného pohybu, musí být zřízeny evakuační výtahy. V ostatních budovách se evakuační výtahy zřizují v závislosti na normových hodnotách. Funkce evakuačního výtahu musí být zajištěna dodávkou elektrické energie ze dvou na sobě nezávislých zdrojů.

Zásady evakuace ze specifického objektu

Jakým způsobem budou evakuováni lidé z nemocnic a kde budou umístěny děti, je-li nutné evakuovat školu nebo tábor? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

© Hasičský záchranný sbor Jihomoravského kraje
2016

O KTERÉ OBJEKTY SE JEDNÁ

Specifickými objekty jsou myšleny zejména úřady, školy, nákupní centra, nádraží, divadla, sportovní areály a dále objekty s různými potenciálními komplikacemi pro průběh evakuace, ať už se jedná o specifické skupiny osob nebo prostory.

KRÁTKODOBÁ EVAKUACE

Škola / úřad / nákupní centrum

V případě krátkodobé evakuace z těchto objektů lze postupovat obdobně jako při evakuaci z domácnosti (viz kapitola „Zásady evakuace z domácnosti“). Navíc je nutné postupovat podle zpracovaných evakuačních plánů pro daný objekt a dodržovat pokyny provozovatele objektu. Pokud se jedná o výrobní provoz, kde nelze okamžitě přerušit proces výroby (např. sklárna, železárna apod.), je třeba postupovat podle pokynů provozovatele objektu. V případě velké veřejné budovy, např. úřadu, nákupního centra apod. navíc postupujte podle piktogramů, značících únikové cesty (viz kapitola „Únikové cesty“).

Vždy však vyčkejte na pokyn k opuštění budovy. Při opouštění budovy se chovejte klidně, pomáhejte osobám se sníženou pohyblivostí a po opuštění budovy se shromážděte na místě určeném k evidenci evakuovaných. Je nezbytné se zaevidovat, aby po vás záchranáři nepátrali zbytečně.

Pokud v případě školy nebo pracoviště nedojde k likvidaci mimořádné události během času, zbývajícího do ukončení pracovní doby / výuky, jsou obvykle zaměstnanci nebo žáci škol posláni domů. Děti, které kvůli věku nemohou být samostatně poslány domů, budou do příjezdu rodičů umístěny v jiné vhodné budově a jejich umístění bude možné zjistit si na příslušném obecním úřadě.

Zdravotnické zařízení / domov pro seniory

V případě, kdy je nutné evakuovat objekt, ve kterém se nacházejí převážně osoby se sníženou pohyblivostí (např. nemocnice, léčebna dlouhodobě nemocných, domov pro seniory apod.), budou jako asistence využiti hasiči (na manuální pomoc při evakuaci), případně zdravotnická záchranná služba (odvoz vybraných pacientů do jiného zdravotnického zařízení). I zde je nutné postupovat podle evakuačních plánů a navíc je třeba brát v úvahu charakter omezení evakuovaných osob, což odborně zabezpečuje vyškolený personál daného zařízení.

Umístění evakuovaných specifických skupin na krátkou dobu není předem plánováno. Byly by využity vhodné bezpečné prostory, vytipované ve spolupráci s obcí.

Dětský tábor

Poměrně častým případem krátkodobé evakuace specifického typu je evakuace dětských táborů z důvodu náhlého výskytu extrémních klimatických jevů. Hasiči mají databázi umístění dětských táborů a jsou připraveni zasáhnout. V případě hrozby mimořádné události nebo již jejího vzniku jsou děti bezodkladně evakuovány za asistence hasičů do nejbližšího bezpečného místa, zpravidla zděné budovy (příslušný obecní úřad, budova školy apod.), kde se následně rozhodne podle situace, jestli bude turnus pokračovat nebo bude ukončen.

© Hasičský záchranný sbor Jihomoravského kraje
2016

DLOUHODOBÁ EVAKUACE

V případě nutnosti provedení dlouhodobé evakuace (vážné poškození objektu, ohrožení mimořádnou událostí typu povodně nebo radiační havárie) se předpokládá, že daný objekt bude zpravidla nefunkční nejen po dobu trvání samotné evakuace, ale i několik dnů poté (nutnost kontroly stavu objektů, revize technických částí budovy apod.).

V případě školy by při delším trvání nefunkčnosti objektu byla zajištěna náhradní školní docházka v okolních školách, případně v obci, kam je evakuace z důvodu specifických ohrožení (povodeň, radiační havárie) naplánována v havarijních plánech. Bližší informace poskytne příslušný obecní úřad.

V případě zdravotnického zařízení bude evakuace provedena zdravotnickou záchrannou službou do jiných zdravotnických zařízení podle aktuální volné kapacity. Obdobně se postupuje i v případě domovů pro seniory (s asistencí hasičů).

V těchto závažných případech bude velmi pravděpodobně fungovat i příslušný krizový štáb obce s rozšířenou působností nebo kraje, kde bude možné získat informace o umístění pacientů.

Zásady evakuace z domácnosti

Na co nezapomenout, jestliže opouštíte domov z důvodu nařízené evakuace, a kdy je potřeba si sbalit evakuační zavazadlo? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

KRÁTKODOBÁ EVAKUACE

V případě, kdy lze předpokládat, že evakuace bude trvat jen několik hodin, postupujte takto:

- vypněte všechny plynové a elektrické spotřebiče, které máte v provozu,
- elektrické spotřebiče odpojte ze zásuvky (mimo ledničky a mrazáku),
- uhaste otevřený oheň (krb, kamna, svíčky),
- vypněte topení (plynový kotel),
- zhasněte před odchodem všechna světla,
- uzavřete všechna okna,
- uzamkněte byt,
- ověřte, zda i sousedé / ostatní lidé v budově vědí o evakuaci,
- opusťte budovu podle únikového značení nebo podle pokynů toho, kdo evakuaci řídí.

Co se týče evakuace domácích mazlíčků, je toto více řešeno v kapitole „Průběh evakuace“.

Vždy vyčkejte na pokyn k opuštění budovy. Při opouštění budovy se chovejte klidně, pomáhejte osobám se sníženou pohyblivostí a po opuštění

© Hasičský záchranný sbor Jihomoravského kraje
2016

budovy se shromážděte na místě určeném k evidenci evakuovaných. Je nezbytné se zaevidovat, aby po vás záchranáři zbytečně nepátrali.

DLOUHODOBÁ EVAKUACE

Lze-li očekávat pobyt delší než jeden den mimo domov, je třeba si sbalit evakuační zavazadlo (viz kapitola „Evakuační zavazadlo“).

Pokud máte sbaleno evakuační zavazadlo a byl dán pokyn k opuštění domácnosti, postupujte tak, jak je uvedeno v předchozí podkapitole.

Mimo to ale při dlouhodobé evakuaci také vypněte i hlavní uzávěr plynu a vody (v případě povodně i elektřiny) a na vchodové dveře bytu nebo domu umístěte zprávu o tom, kdo, kdy a kam se evakuoval a kontakt, na kterém budete k zastižení. Toto platí zejména pro případ, kdy hodláte pobývat mimo oficiální místa, určená k nouzovému ubytování evakuovaných (např. na své chatě, u příbuzných). Nemějte obavy o svůj majetek ponechaný doma, evakuovaná oblast bude hlídána policií.

Evakuační zavazadlo

Kdy je nutné sbalit si evakuační zavazadlo a co vše by v něm nemělo chybět? Na tyto otázky naleznete odpovědi v této kapitole.

CO JE EVAKUAČNÍ ZAVAZADLO

Evakuační zavazadlo je batoh, kufr nebo taška s věcmi, které jsou nezbytné pro přechodné opuštění

domova, které lze v okamžiku evakuace odhadnout na více než jeden den. Při evakuaci, resp. opuštění objektu na kratší dobu (např. požár, nahlášení bomby v objektu, únik plynu nebo jiné nebezpečné látky) lze očekávat návrat během několika hodin, tudíž je evakuační zavazadlo zbytečné.

Platí zásada, že každá osoba by měla mít jedno zavazadlo (dospělí do 25 kg, děti do 10 kg), ideální je kufr na kolečkách (dobrá skladnost, snadná manipulace), se kterým lze manipulovat jen jednou rukou, dále batoh (máte obě ruce volné) anebo taška (nejméně vhodná). Nezapomeňte, že při přesunu se zavazadlem není vždy možné použít vlastní automobil (např. povodně). V mnoha domácnostech je také domácí zvíře, které je třeba vést (nést) s sebou.

CO MÁ OBSAHOVAT EVAKUAČNÍ ZAVAZADLO

Pro snadnější zapamatování lze obsah zavazadla rozčlenit do několika logických skupin:

© Hasičský záchranný sbor Jihomoravského kraje
2016

1. jídlo a pití + nádobí,
2. cennosti a dokumenty,
3. léky a hygiena,
4. oblečení a vybavení pro přespání,
5. přístroje, nástroje a zábava.

První skupina

Do první skupiny patří zejména trvanlivé a dobře zabalené potraviny, pitná voda (vše na 2-3 dny pro každého člena domácnosti), krmivo pro domácí zvíře, které berete s sebou, hrnek nebo miska**,** příbor a otvírák na konzervy. V případě, že máte individuální dietetický režim (např. bezlepková dieta, vegetariánství apod.), počítejte s tím, že v místech náhradního ubytování s hromadným zajištěním stravování bude možné vám vyjít vstříc jen v omezené míře. Mějte tedy své speciální potraviny s sebou v dostatečném množství.

Druhá skupina

Do druhé skupiny řadíme osobní dokumenty (rodný list, občanský průkaz, cestovní pas, kartičku zdravotní pojišťovny), jiné důležité dokumenty (pojistné smlouvy, stavební spoření, smlouvy o investicích, akcie) a peníze v hotovosti + platební karty.

Třetí skupina

Ve třetí skupině nesmí chybět především pravidelně užívané léky nebo zdravotní pomůcky (brýle, kontaktní čočky atd.), také doporučujeme vitamíny a běžné doplňky stravy. Dále si vezměte běžné hygienické potřeby v přiměřeném množství.

Čtvrtá skupina

Čtvrtá skupina zahrnuje oblečení odpovídající danému ročnímu období, náhradní prádlo a obuv, spací pytel, karimatku, pláštěnku nebo deštník.

Pátá skupina

V páté skupině je důležitý především mobilní telefon s nabíječkou, FM rádio (např. MP3 přehrávač) s nabíječkou nebo bateriemi, svítilna, zavírací nůž**,** šití, psací potřeby a dále předměty pro vyplnění volného času - knihy, hračky pro děti, společenské hry.

JAK BALIT EVAKUAČNÍ ZAVAZADLO

Je velmi pravděpodobné, že při vyhlášení evakuace budete v časové tísni a stresu. Při balení proto zvažujte priority. Obecně nejdůležitější jsou předměty zařazené do druhé a třetí skupiny. Vše ostatní vám může v případě nouze v místě náhradního ubytování někdo půjčit.

© Hasičský záchranný sbor Jihomoravského kraje
2016

TIP: *Při balení se snažte využít co nejlépe omezený prostor zavazadla (ponožky do bot, konzervy do nádob apod.). Pokud vám zbude místo, přibalte věci, které jste ochotni půjčit nebo věnovat jiným (potraviny, oblečení, hračky apod.).*

Každé zavazadlo opatřete cedulkou se jménem, adresou a číslem mobilního telefonu majitele. Cedulku se jménem a adresou dejte do kapsy i malým dětem.

© Hasičský záchranný sbor Jihomoravského kraje
2016